

Aqqalu C. Jerimiassen
Atassut

UPA 2024/14
23. maj 2024

Nunanut Allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2023

(Naalagaaffinngornissamut Nunanullu allanut Naalackersuisoq)

Nunanut allanut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat atuarlugu pisarnermisut isumalluarnartorpassuaqarpoq. Oqaatsit kusanartut anguniakkallu annertuut.

Tamaat isigalugu oqariartuutigineqartoq pingaarneq uteqqilaassagaanni tassaavoq nunanik allanik suleqateqarnissap annertusarneqarnissaa. Tamanna assortoruminaappoq, neriutigaarpullu Naalackersuisut tamanna ataavartumik ulapputigissagaat.

Taamaattorli. Avammut oqariartuutaappat suleqatiserinninnissaq, suliniaqigiiffiit, nunallu tamalaat akornanni, pingaaruteqavissorpoq aamma nunatta iluani nammineerluta akisussaaffigisatsinni aamma taanna naapertorlugu suliniuteqarnissaq.

Takusiummi, oqaluttuarisaanermi suliarujussuit aallartisarnialeruttortut nunarput tunuartertassappat, soorlu suliffeqarfissuit aatsitassarsiorusuttut allanillu aningaasaleeqataanikkut suleqatiserinnikkaluartut, piffissarlu kingulleq politikikkut aaqqiagiinnginnerujussuaq qunullernerlu uteqattaaginnavileqqappat nunani allani suleqatiserinninnertut taasat asuli oqaasiinnangussapput.

Taamatuttaarlu avammut niuernikkut, nunatta iluani pissutsit makku nutaat qiviarutsigit, namminersortortatsinnik killilersuinerujussuaq pigisaannillu arsaartuineq nunatta ilisarnaatigissappagu, takorlooruminaappoq qanoq iliorutta nunanik allanik niuernikkut suleqatiserinninnerit inerneqassanersut.

Oqaatigisariaqavissorparalu, uagut kalaallit allamiuluarpallaarujussuarpugut. Nammineerluta angusaqarusukkaluarluta isiginnaaginnartoortarnerput usorunnermut saattarpoq, ingerlalluartaunullu kamassaartoqalersarluni. Tupinnanngilarmi aamma Naalackersuinikkut aamma taamatorpiaq pisoqartoq. Ingerlalluartaqalersorlu arsaartulerlugillu.

Takorloorsiummi ukiut tamaasa takornariarpassuit tikittartut, tamatigut kiinnanik saamasunik takusarunangvivipput, ajoqutaaginnartutulluunniit misigalutik ilarpassui utertartut ilisimareerparput. Tikikkuaqqusaanngitsutut misigalutik angerlartarput, qanormi taava nunanut allanut takornariaqarnikkut nunarput nittarsaatissavarput? Nunatsinni iliuutsigit, nunatta avataanut suleqatiserinninniarnermut aamma sunniuteqarput. Assinganittaaq Naalackersuinikkut innuttaasunik namminersortunillu tatiginninnginnerujussuaq erserpoq, allaat nunatta suliffeqarfissuata namminersortunut inangiartuinnavilluni.

Taamaamat nunanik allanik suleqatiserinninneq pinngitsoorani nunatsinni pisunut, naalackersuinikkullu suliat ataqatigiittariaqarput. Imaangilarlu qitiusumiit, naalackersuisuniit aqutsineq annertunerulertariaqartoq. Innuttaasut namminersortullu tatiginerusariaqarpagut niuernikkut aningaasaqarnikkullu ingerlalluassagutta.

Atassummiit arlaleriarluta suaarutigisarsimavarput illersornissaq pillugu periarfissanik atorluaasariaqartugut. Nuannaarutigaaarpullu tunggaviusumik ilinniartitaaneq una qaammat Kangerlussuarmi aallartinneqarmat, malunnarporlu aamma inuusuttuniit soqutigineqartoq. Illersornissarmi naak Naalackersuisooqatigiit partiiviniit ersisaarutigineqakkajukkaluartoq, uani takutippaat takusinnaagaat iluaqutissartaqartoq. Inuusuttummi tassani imminut piuffiginnissinnaanermut iluaqutigissavaat, immaqalu ilinniakkanut allanut aallartisaatissatut atussallugu. Naalagaaffinngorniarnermummi oqariartuuteqassagaanni aamma eqqaamallaqunarpoq, siunissami illersornissami nunaniit allaneersuinnarniit illersornissakkut suliaqartoqartinniarparput? Immaqaluunniit inuusuttut nunatsinnik ilisimannilluartut qaffassarlutillu aqutsisutut inississimasut?

Nuannaarutigaaarputtaaq Naalackersuisup suaarutigimmagu Danmarkilu illersornissakkut annerusumik suleqatigiinnissamik siunnerfeqartoqarmat. Annerusumillu suleqatigiinnikkut pingaartumillu USA Pituffimmi sakkutooqarfeqartillugu, apeqqut ersarissaq akeqqunaqaaq. Ilumut Danmark USA-miit milliarderpassuarnik pisarpa? Immaqaluunniit NATO-mut aningaasartuutigisassaraluanerminut Nunarput pillugu sipaaruteqarujussuartaarpa? Iluamimmi akineqanngippat eqqoriaaneriinnaassaaq innuttaasullu kamassaqaarnerannut annertusaaginnartussaq.

Nunat tamalaat akornanni suliaqarnermi aajuna ilisimasassaq pingaarutilerujussuaq. Pissaaneq najoqqutaralugu angusaqartoqartarpoq. Immitsinnut oqaluttuuteqattaarsinnaagaluarpuqut sineriassuarput, inissisimaffippat, USA-llu nunatsinni sakkutooqarfeqarnera il.il. atorluarsinnaagigut. Piviusumilli taakku nunanut allanut pissaanilinnut sanilliullugit niuerutigisinnaasagut annertunngillat. Taamaammallu niuerutiginiarsinnaasagut killeqaqalutik. Nammineerlutalu Naalagaaffittut taaseqataalersimagaluaruttaluunniit pissaaneqarnermut pissutsit sulii taamaattuassapput.

Angusaqassagutta naalagaaffiit mikinerpaat (micro/small states) periusaat atorsinnaasariaqarparput. Nukerujussuarnimmi, soorlu, innuttaasut amerlasuut, aningaasaqarneq nukittoq, sakkutooqarneq, niuerneq annertoq il.il., nunat allat pissaaneqarnerusut soqutigisaat anguniagaallu uagutsinnut iluaqutissanngorlugit atorniartariaqarpagut. Imaapporlu uagut niuernikkut allatigullu iliuuserisinnaasagut uagutsinneereersut atorluagassaraagut.

Assersuutigineqarsinnaavormi nunani tamalaani mingutsitsinnginnerusumik ingerlalnissamik siunertaqarneq anguniagaanni assut qaffasimmat atorluarneqarsinnaavoq, tunggavilersuutissaqqippormi uagut issittumiittuusugut annerpaamik eqqugaagatta. Sorpassuartigut taanna nunat angisuut anguniagaannut immitsinnut tapulluta siuarsaasinnaavugut. Ilinniartitaanikkut, ilisimatusarnikkut, isiginnaagassianut, issittumiit nioqqutissaatitsinnut, politikikkut nunani tamalaani anguniagaqarnermi, takornariaqarnikkut sorpassuillu allat. Aali oqartartugut kalaallinngooq tulluarsallaqqeqigatta. Aatsaat tassa massakkut tulluarsarfissatsialak.

Sutigut assigiinngittutigit aallartitaqartilluta taaseqataasinnaanngilagut. Aatsaallu Naalagaaffinngooqqaarluta tamakku taaseqataaffigisinnaalerumaarlutigit. Ilaasa imatut paasissavaat;

takuuk, Nunarput naalagaaffinngupalliarli, oqartussaaqataanerput sunniuteqarsinnaanerpullu annertusiniassaaq. Piviusumilli imaattussaagalarpoq; pikkorinnerulerta, immitsinnut napatitta, ulapporinnerulerta, pisuutitseqattaarunnaarluta, innuttaasut tatigalugit, namminersortortagut killilersorunnaarlugit, qaffasinnerusumik ilinniarta, avataaniit tunineqarnissaq utaqqiinnarnagu nammineq inuttut iliuuseqarta. Takussavarsi taava nunatta siuariartornera annertuserujussuassaaq.

Nuannaaruteqarpugulli. Nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaammi Naalackersuisut ersarissarmassuk nunatsinni naalackersuineq Naalackersuisuniit aquneqartoq oqaatigineqarmat. Tassa uagut kalaallit ulluinnarni atukkatsinnut tunngasut nammineq ingerlappagut.

Allaallu special rapporteurip tamanna torragalugu allaaserisimavaa. Naak inuit oqalukkaluartut DK-miit naqisimaneqarlutik, DK-miillu killilersorneqarlutik. Uagununa nammineerluta naalackersuinikkut immitsinnut killilersortugut, nunaqqatigullu naqisimallugit. Kamassarli taanna allanut saatinneqartarpoq. Naalagaaffinngussagutta pikkorinnerujussuannngortariaqarpugut. Ajortumik pineqarsoriinnarnikkummi angusaqarunnangilagut.

Nalunaarusiaq tusaatissatut tiguinnartariaqanngilaq, paasissutissiinerugaluarlunilu aamma uagut periarfissinneqarpugut oqariartuuteqarnissatsinnut. Nuannaarutigaarputtaaq USA-mut Canadamullu niuernikkut suut aporfiusarsimanersut eqqumaffigineqarmata, taamaalillutalu paasivarput ilaatigut angallannikkut attaveqarneq annertuumik tassani sunniuteqartoq.

Uani Atassummiit pingaarnertut oqariartuutigiinnassavarput, naak nunanut allanut attaveqarnerni, allanullu peqataasarnermi anguniakkat pitsaagaluqisut, pingaarnerpaaq tassaavoq maani nunatsinni nammineerluta iliuuserisinnaasagut. Taakkuuppummi sunniuteqartussani annerpaat, taamaaliornikkullu nunanut allanik suleqateqarnikkut nukittorsaatissagut.

Qujanaq